

TALLINNA EHITUSKOOL

JUUGENDLIKUS STIILIS SOHVA RESTAUREERIMINE

Mööblirestaureerimise eriala tase 5 lõputöö

Karin Kuslap

MR 23ps-5

Juhendajad: Margus Sildre
Sven Aunaste

Tallinn 2024

SISUKORD

SISUKORD	2
1. SIESSEJUHATUS	3
2. JUUGENDLIK SOHVA (LÕPUTÖÖ)	4
2.1. ÜLDISED ANDMED	4
2.2. ESEME TAUST JA RESTAUREERIMISÜLESANNE	5
2.2.1. Esemel seisukord enne restaureerimist	6
2.2.2. Restaureerimise käigus planeeritavad tööd	8
2.3. RESTAUREERIMINE	8
2.3.1. Restaureerimistööde eesmärk ja ettevalmistavad tööd	8
2.3.2. Puitosade parandamine, taastamine ja asendamine lõputöö	10
2.3.3. Viimistlus	16
2.3.3.1. Viimistluse tuvastamine ja eseme puhastamine	17
2.3.3.2. Sohva viimistlemine	17
2.3.4. Polstritööd: polstri säilitamine ja taastamine	17
2.3.4.1. Poolpehme polster käetugedel ja seljatoel	18
2.3.4.2. Vedrupolster sohva istmeosal	20
3. OMANDATUD KOMPETENTSID	31
3.1. PUIDU LÕIKETÖÖTLEMINE	31
3.1.1. Plommid ja väikesed puiduparandused	31
3.1.2. Proteesimine	33
3.1.3. Uute detailide ning koopiade masin- ja käsitsitöötlamine	35
3.1.4. Puidulõiked	40
3.1.5. Puidu spoonimine ja rakiste tegemine	42
4. JUHENDAMISE JA NÕUSTAMISE ALUSED	47
5. ETTEVÕTLUS	48
5.1. HINNAKALKULATSIOON JUUGENDLIKU SOHVA RESTAUREERIMIS- KULUDEST	49
5.2. HINNAPAKKUMINE KLIENDILE	51
6. KOKKUVÕTE	52
7. KASUTATUD ALLIKAD	53

1. SIESSEJUHATUS

Mööblirestaureerimise erialani tõi mind loomulik liikumine Tallinna Ehituskoolis pärast pehme mööbli valmistamise õpinguid ja hobikorras vanamööbliga tegelemist. Õpinguid mööblirestaureerimise erialal alustasin ilma eriliste erialaste eelteadmisteta valdkonnas. Kaasas oli varasema praktika pagas, mis seostus kaasaegse mööbliga tegelemisega ning juhendaja mööblirestaurator-sadulsepa toimetamiste jälgimiste kogemus ning armastus vanamööbli vastu ja soov selle ilu säilitamist õppida. Pärast neljanda taseme restauraatori kutse omandamist oli otsus edasi õppimiseks kiire tulema, kuna „süües kasvab isu“ ehk tundus, et teadmised ei ole piisavad iseseisva restaureerimistegevusega alustamiseks. Vajasin rohkem teadmisi ja enesekindlust.

Lõputööna esitlen juugendstiilis sohvat.

Mööblieseme omanik soovib sohvat oma majas pärast restaureerimist igapäevaselt kasutusele võtta. Lisaks puidutöödele tegin polsterduse ja viimistlesin sohva ajastule kohaselt. See oli paras väljakutse, kuna varasem kogemus diivani restaureerimisel puudus.

Käesolevas lõputöös toon välja mõned esemed, mida olen viimase paaril aastal restaureerinud (või sellega praeguseks alustanud) sh erinevate tehnikate ja oskuste omandamiseks tehtud proovitöid eesmärgiga tõendada kohustuslikke kompetentse, taotlemaks mööblirestaurator tase 5 kutset spetsialiseerumisega puitosade säilitamisele ja taastamisele.

Eraldi lisasin ettevõtluse peatüki, mille hinnakalkulatsiooni ja kliendile lõpphinna kujunemise koostas lõputöö baasil.

Lisasin juurde kokkuvõtte täiesti uuest valdkonnast: kaasõpilaste juhendamise koolitööde tegemisel, mis osutus ennast harivaks.

2. JUUGENDLIK SOHVA (LÕPUTÖÖ)

Juugendlikus stiilis sohva jõudis restaureerimisele läbi sõbra, kes omandas eseme Facebooki müügikuulutuse kaudu. Pakuti Eestis valmistatud eset, mida ei olnud võimalik kasutada. Ilmselt on sohva pärit Pirita/Muuga piirkonnast, müüja ei mäletanud selle toomist kusagilt.

Esmalt hindasin visuaalselt eseme üldseisundit, kaardistasin tehtavate tööde vajaduse: tarvis oli teha puiduparandusi, teostada viimistlus ning valmistada uus polster ning . Enne tööle asumist mõõdistasin sohva, pildistasin eseme igast küljest ja koostasid esialgse restaureerimiskava.

Pilt 1: Juugendlik sohva

2.1. ÜLDISED ANDMED

Nimetus	Juugendlik sohva
Valmistusaeg	ei ole täpselt teada, tõenäoliselt 20. sajandi esimene veerand
Ajastustiil, tähised	juugendlik stiil, valmistaja tähised puuduvad
Mõõtmed	Kõrgus maast 990 mm, laius 1350mm, istmeosa kõrgus maast 310mm, käetoel kõrgus maast 650 mm, polstripadja kõrgus käetoel 40mm. seljatoel polstriosa 230 x 1170 mm. Vedrud: 18 tk, 230 mm kõrged, 9 keeruga.

Materjal, tehnika	Jalad ja seljatugi läbivald kask. Sarjad kaetud kasespooniga. Istmeosa vedrupolstril kasutatud tekstiilmaterjali ja metalli- kokku kaheksateist vedru. Poolpehme polster seljatoel ja käetugedel. Katteks mööblakangas ja – pael.
Viimistlus	Eeldatavasti oli ese peitsitud, katmaks ajahamba tekitatud hallituse plekke ja muid kasutusjälgi ning kaetud šellaklakiga, kuna šellakilaki test andis positiivse tulemi.
Omanik	Jaanika Tõnnisson
Restaureerija	Karin Kuslap
Juhendaja	Margus Sildre, Sven Aunaste
Tööde teostamine	september 2023 – mai 2024

2.2. ESEME TAUST JA RESTAUREERIMISÜLESANNE

Sohva päritolu püüdis restaureerija tuvastada www.muis.ee andmebaasist, kuid analoogiat ei leidnud. Püüdsin päritolu uurida ka müügiportaalides (www.kuldnebors.ee, www.okidoki.ee) ja oksjonite (www.osta.ee) vahendusel nagu ka sotsiaalmeediat (Marketplace, Google Lens), kuid samasuguse seljatoe kujundusega sohvad ei leidnud.

Samasust ei tuvastanud, kuid leidis erinevaid samas stiilis esemeid. Uuringute käigus selgus, et valdavalt olid kerged sohvad ilma käetugedele tehtud pehmendusteta, kuid leidis ka üksikuid polsterdatud käetugedega sohvasid, sarnaselt restaureerimisele toodud esemele.

Ajastu üldise iseloomustusena saan esile tuua, et juugendlikku stiilis iseloomustab joon, kontuur ja siluett. Jooned kulgevad üksi või mitme kaupa nn kimpudena mööda pinda. Vormiliselt mitmekesisest juugendstiili iseloomustab sisekujunduses püüd valguse, õhu ja avaruse poole. Oluliseks märksõnaks sai hügieenilisus, tervislikkus. Mööbliesemed muutusid kergemaks, konstruktsioon õhulisemaks. Juugendile üldiselt omane ornament võis olla lopsakas või peaaegu puududa. Puidu pind oli lakitud.

Restaureerimisülesandeks püstitasin eseme viimise algupärasega võimalikult sarnasesse seisus, eesmärgiga see pärast restaureerimist koduses majapidamises kasutusele võtta.

2.2.1. Esemel seisukord enne restaureerimist

Esemel puiduosa üldine seisukord oli enne restaureerimist keskmine. Konstruktsioon tundus küllalt tugev ja stabiilne, kuid käetoed olid tappidest väljas ning nähtavasti oli neid püütud korduvalt parandada. Seega vajasis käetugede kinnitustapid üle kontrollimist. Visuaalselt oli puudu karkassi vasakpoolne esijala ülemine tükk, mis hoidis käetoe esiosa üleval. Seda ei olnud esemel kaasas. Spoonitud sarjade osa vajas üle vaatamist, kuna spooniosa tundus kohati lahti olevat. Mõni kild paremal küljel oli ka puudu.

Pilt 2: Juugendlik sohva

Polstriosa on nähtavalt katki ja vajab välja vahetamist, kuna pealisriie on kohati rebenenud, polstrimaterjal hallitanud ja kopitanud ning vedrud on toetatud põhja alt tolliste laudadega.

Ese: SOHVA	Kirjeldus	Seisund
Puit	sarjad: vineeritud kask. Sohva jalad, käetoed seljaosa karkass – läbiv kasepuit	Puit ei ole läbi koitanud ega pehkinud. Olemasolevad puiduosad tugevad.
Konstruktsioon	Tagumiste jalgade/seljatoe tappseotised tugevad, ei liigu. Vasaku esijala	Vasakpoolse jala ülemine osa vajab puidutööd: tuleb teha uus protees. Mõlemad käetoed vajavad tapiosas üle vaatamist,

	<p>üleminekukoht käetoeks murdunud/puudu. Käetoel puudub kinnitusala. Puuduvas osas vajab puidutööd. Mõlema käetoe tapid logisevad, korduvalt parandatud. Vajavad parandust. Polstriklotsid on katki. Üldseisund raamiosal rahuldav.</p>	<p>paranduste tegemist nii kinnituse osas eestpoolt (seotis jalaga) kui ka tagaküljelt – (seotis tagumise piidaga). Kadunud puidust detaili ühenduskoht naelutamises vigastatud. Väiksemaid puiduparandusi tuleb teha seljatoel. Nähtavad väiksemad spoonitükide irdumised sarja parempoolsel küljel. Ilmselt sarjal palju naelakahjustusi-visuaalsel vaatlusel seda ei tuvastanud rohkem kui käetugedel ja jalal tüübliparanduskohtadel.</p>
Viimistlus	Šellaklakk	<p>Esemel on varasemate restaureerimiste käigus parandatud viimistlust, algselt võis sohva olla šellaklakiga. Viimistlust oli ebaühtlaselt kohendatud: sohva pind oli visuaalselt laiguline</p> <p>Saab teha testi: kas lakk lahustub piiritusega? Jah: väike puhas vatitikk/riidetükike muutis pärast piiritusse kastmist ja jalal nühkimist ning kuivades šellakile iseloomulikuks krõbekuivaks.</p>
Polster	Klassikaline poolpehme ja vedrupolster	<p>Väga kehvast seisust: parandusi on tehtud korduvalt: sohva on kaetud visuaalselt nähtavalt kahe erineva kangaga, mis on pleekinud ja viledaks/rabedaks kulunud. Polstri sisu kopitanud lõhnaga.</p> <p>Polster oli toetatud sohva põhja külge löödud tolliste laudadega</p>
Panused	puuduvad	

2.2.2. Restaureerimise käigus planeeritavad tööd

1. Ettevalmistavad toimingud restaureerimiseks: sohva kuivpuhastus mustusest ja tolmust, dokumenteerimine ning pildistamine.
2. Viimistluse tuvastamine lakijäägi piiritusega lahustuvuse testi teel, kuna eset on mitmeid kordi hinnanguliselt korrastatud/parandatud/restaureeritud.
3. Eemaldada sohvalt polster, kuivpuhastus tolmust, seisnud mustusest suruõhuga, harjates kuiva pintsliga ja pehme lapiga. Teha põhjalik konstruktsiooni kontroll ja hindamine.
4. Liimida kinni väiksemad kahjustused, praod sarjadel ja karkassil. Vajadusel toestada karkassi (kuna oli kasutusel „tugiraam“ põhja all).
5. Liimida kokku lahtised detailid, teha sarjaparandused ja liimida/ teha piidale puuduolev detail ning puiduparandused.
6. Mõõta ja saagida välja puuduolev jala osa e protees vasakule esijalale, teha tapile kinnituskoht.
7. Tugevdada käetugede tappkinnitused. Täpsustada konstruktsiooni viga: leida üles käetugede korduva irdumise põhjus ja see likvideerida.
8. Valmistada uued polstriklotsid.
9. Teha sohvale uus poolpehme - ja vedrupolster.
10. Viimistleda ese.
11. Katta sohva katteriidega.
12. Kinnitada mööblipael.

2.3. RESTAUREERIMINE

2.3.1 Restaureerimistööde eesmärk ja ettevalmistavad tööd

Sohva restaureeritakse omaniku soove arvestades nii, et ese jääks võimalikult autentse välimusega pärast tööde lõpetamist. Siia arvestatakse originaalile sarnane viimistlus koos viidetega ajaloole ja paatinale.

Omanik soetas eseme pärast vana maja omanikuks saamist, plaanides veranda sisustada võimalikult sarnaselt säilinud fotomaterjalile majast. Sohva leiti Facebooki kuulutusest ja vastas maja pildileiule. Müüja ei rääkinud (ja ostja ei taibanud küsida) eseme ajaloost muud kui seda, et sohva olevat pärit Pirita/Viimsi kandist ning ostjat leidmata liiguks edasi jäätmejaama.

Sohva taastatakse nii, et omanikul oleks seda võimalik verandas eesmärgipäraselt kasutada (oleks võimalik istuda, lesida jne) ilma kvaliteedis järeleandmisi tegemata. Puitkonstruktsioon peab olema vastupidav. Puitosad viimistletakse originaalilähedaselt, et uued detailid oleksid olemasolevatega võimalikult ühtsed, vesipeitsi ja šellaklakiga. Kogu polster uuendatakse, järgides ajastule vastavat stiili ning lähtudes omaniku soovist. Kuna katteriiet on vähemalt kolmel korral vahetatud, ei ole algne kangas teada.

Enne restaureerimise alustamist pildistasin sohva minuni jõudnud kujul ja võtsin mõõdud. Seejärel tegin viimistluse testi piirituslapiga õrnalt jala sisekülge puhastades: pärast kuivamist jäi lapp veidi jäigaks, mis viitab šellaklaki kasutamisele.

Järgmiseks eemaldasin põhja all oleva tollise „tugiraami“ (vt joonis 2). Kokku oli toetuseks pandud kolm tugevat servamata okaspuidust lauajuppi kogu eseme laiuses. Kinnituseks olid tugevad naelad, mis jätsid eemaldamisel karkassile oma jälje. Edasi eemaldasin polstri, kuna vedrud olid alt vaates põhjas oleva kotiriide läbi söönud.

Pilt 3: Istmeosa ja käetugede polstri avamine

2.3.2. Puitosade parandamine, taastamine ja asendamine lõputööl

Pärast esemelt polstri maha võtmist eemaldasid sarjadest paranduste käigus sinna lisatud naelad ja täksid, mida oli mitmes mõõdus ja lisatud erineval ajal. Osad leitud naelad olid kolmnurksed, seega vanemad kui 60 aastat. Teostasid sohvale mitmeid erinevaid puiduosade parandus- ja asendustöid. Neist on juttu alljärgnevalt:

- 1) Polstriga koos irdusid oma elu ära elanud **polstriklotsid**, mis tuli kasepuidust uuesti teha. Võimalikult täpse kuju saamiseks valmistasin paksust papist šabloonid nii esi- kui tagasarjade saagimise tarbeks. Klotsid saagisin välja lintsael ja lihvisin mõõtu- kohendasin vormi lintlihvmasinat kasutades.

Pilt 4: Vana polstriklots, polstrivedru ja kangakihid

- 2) Edasi tegin **puiduparanduse** seljatoe parema piida ülaosa väliskülge, kust oli välja murdunud kolmnurkne puidutükk. Selleks saagisin jaapani saega puiduosa võimalikult vähe kaasa võttes murdepinna siledaks ja liimisin Titebond liimiga kinni sobiva parandustüki.
- 3) Järgnevalt tuli teha vasaku esijala **protees** puudevale osale. Selleks kasutasin šablooni, mille tegin paksust papist olemasoleva parema jala eeskujul, sobitades seda puuduolevale osale vasakul jalal. Šablooni kohendasin parajaks ja lõikasin väikese varuga proteesi kase prussist välja, mille olin eelnevalt kokku liiminud 25x100 kaseplangust. Detaili lihvisin mõõtu lintlihvijaga. Proteesi paika liimimiseks oli vaja sobilikku rakist, et viltust lõiget õigesti paika saada. Selleks oli hea kasutada maha saetud kasepuitu, mis oli täpselt õige nurga all ja sobilik pitskruvidega proteesi paika kinnitamiseks. Proteesi liimisin Titebond kondiliimiga.

Pilt 5: saetud proteesi paika liimimine

- 4) Paika liimitud **proteesi ühendamiseks käetoega** märkisin punkti ette märkepliatsiga, mille süsi on pikalt väljakeeratav. Kasutasin lisaks märketüüblit, mille asetasin käetoe esijalapoolse tüübli avasse, lõin vaikselt puiduhaamriga (läbi klotsi) käetoe vastu jalapikendust paika ja võrdlesin saadud tulemust pliatsimärkega enne puurima asumist.

Leidsin sobiva koha, puurisin ette kindluse mõttes väikese puuriga augu ja seejärel puurisin sisse 60 mm pika x12 mm läbimõõduga tüübli jaoks augu. Auku panin liimiga kaetud tüübli nii, et jääks varu kasepuidust tüüblipunni liimimiseks. Tüübli lõin auku kinni.

Pilt 6: Paika liimitud protees

- 5) Lahendamist vajas sohva **käepidemete kinnitamise** küsimus: miks oli neid tarvis varasemalt korduvalt parandada, lüües kinnituseks naelad läbi sarjapuu tappidesse. Pärast korduvaid mõõtmisi selgus, et käepidemed on erineva pikkusega ning kinnitades nad tagumisest otsast sohva piidale, rebitakse tapp lahti. Probleemi lahendina leidsin käetugede pikendamise läbi. See parendas üldist muljest mööbliesemest, sest kadus sohva veidi vildakas olek. Liimisin mõlema käetoe tagumistesse otstesse kasest liistud ja vineeri vaheldumisi, et pind oleks kestvam ning puit ei praguneks. Tegin mõlema käetoe tagumistesse otstesse käsitsi sobiva suurusega tüüblid, lihvisin need ümaraks õige nurga alla ja lõin pesadesse puidust haamriga sisse, kasutades lisaks tihkele sobivusele tagasipööravat liimi.

Pilt 7: käsitsi voolitud tüüblid käetugede tagumiste otsade kinnitamiseks

- 6) Tapiparandused esijala ja käetoe sidumiseks tegin seejärel nr 12 tüüblitega, kasutasin Titebondi liimi. Edasi - esijalgade poolsed tüübeltapid, mis jäid nähtavasse kohta-kohe käetugede peale – tuli katta tapipunnidega. Sobiva mustriga kasepuidust puurisin välja tapipunnid ja liimisin kohale.

Pilt 8: Tüüblipunnide valmistamine ja paika liimimine

Käetoed liimisin sarja külge tagasipööratava liimiga Titebond. Seega pidi ese olema 24 tundi fikseerituna. Kasutasin sohva käetugede fikseerimiseks käepäraseid vahendeid lisaks pitskruvidele: ratta siserehvi kummist tehtud linti, pulka pingesse tõmbamiseks jmt (vt joonis 9).

Pilt 9: Käetugede paika liimimine

Pärast käetugede paika liimimist jäi häirima vasakpoolse käetoe seljatoepoolse otsa siseküljes asuv väike puuduolev puidutükk. Otsustasin teha täiendava paranduse, kuigi esialgse restaureerimisplaani kohaselt ei pidanud seda tööd tegema.

Pilt 10: Täiendav puiduparandus vasakule käetoele

- 7) Sarjapuudel olevad rohked täksiaugud täitsin liimi ja hambatikkudega, et sari jääks võimalikult tugevam ja vastupidavam kasutamisele.
- 8) Kuna sohva oli varasemate rohkete parandusjälgedega ning karkass ei tundunud vedrude sidumiseks väga kindel, sai vastu võetud otsus täiendavaks sarjatoestuseks seestpoolt 10 mm kasevineeri ribadega, mille katsin PVA liimiga ja kinnitasin puidukruvidega (3,5x25) tagasarjale ja mõlemale küljele enne polstritöödega alustamist.

Kasutatud tööriistad ja vahendid: mõõdulint, nurgik, joonlauad, harilik pliiats, papp, nihik, denatureeritud piiritus, kondiliim Titebond, naelatangid, näpitsad, sõrg, käärid, märketüüblid, rakised, pitskruvid, jaapani saag, lintsaag, ketassaag, lintlihvija, paksusmasin, trell, tapipunni puur, kaseplank 25x100, kasevineer ja - spooniribad.

2.3.3. Viimistlus

Sohval oli kasutamise jooksul tehtud mitmeid kordi parandusi ja ilmselt oli eset kaetud erinevate viimistluskihtidega. Sohva oli lähemal vaatlusel laiguline, viimane viimistluskiht oli punaka tooniga.

2.3.3.1. Viimistluse tuvastamine ja eseme puhastamine

Võimaliku šellaklakiga viimistluse tuvastamiseks tegin piirituse katse, puhastades ettevaatlikult jala sisepinda piiritusse kastetud puhta riidetükiga. Kuivades muutus kangas kõvaks ja krõbisevaks, millest edaspidi lähtusin. Varasemalt võis sohva olla kaetud tõenäoliselt šellaklakiga. Kuna ese oli laiguline - kohati tundus hallituselaike välja paistma - puhastasin sohva denatureeritud piiritusega, kasutades selleks lappi. Mustuse eemaldamiseks pühkisin niiske pinna koheselt kuiva lapiga üle. Nii eemaldasin mustuse ja punase värvitooni laigud. Pärast puidupinna kuivamist tuli kohati nähtavale ilus pruunikas toon, mis ilmnes käetugede polstri alusel kihil väga selgelt ja võis olla üldse algseks esemele antud tooniks.

Kasutatud töövahendid: denatureeritud piiritus, puuvillased riidelapid

2.3.3.2. Sohva viimistlemine

Sohva viimistluse toone võrreldes Herdinsi vesipeitsiga ilmnes kõige suurem sarnasus heleda pähkli tooniga (Herdinsi peits nr 75), mida otsustasin kasutada viimistlusel lahja lahusena eseme pindade ühtlustamiseks.

Tellija soovis mööblieseme viimistlust saada võimalikult originaalilähedasel kujul. Seega otsustasin jääda ühtlustatud ja läbikumava pinna juurde ning puidu struktuuri ja sügavuse esile toomiseks kasutada musta šellaklakki. Kandsin lapiga peale 7 õhukest musta šellaklaki kihti nii, et tekiks sügavsiidjas pind. Edasi katsin pinna vahaga, mis toob esile puidu tekstuuri ning annab pinnale pehme, siidiselt läikiva kaitsekihi. Vaha kaitseb puidu pinda lõhenemise, pragunemise ning luitumise eest, tal on puidupinda toitev ja kaitsev kiht, mis hõlbustab hooldamist.

Kasutatud töövahendid: denatureeritud piiritus, puuvillased riidelapid, šellak black garnet, mööblivaha.

2.3.4. Polstritööd: polstri säilitamine ja taastamine

Seoses asjaoluga, et tellija soovis sohvat esimesel võimalusel kasutama asuda, teostasid sohva restaureerimise koos polsterdustöödega, kuigi see ei kuulu puitosade säilitamisele ja

taastamisele spetsialiseeruva mööblirestauraatori omandatavate kohustuslike kompetentside hulka.

Polstrit soovalt eemaldades selgus, et esemel oli kasutatud klassikalise polsterduse liike: poolpehme polster käetugedel ja seljatoel ning vedrupolster istmeosal.

Kuna originaalpolster oli aja- ja ilmastikutingimuste kahjustusega, ei olnud seda võimalik konserveerida ega taaskasutada. Tuli kogu polster välja vahetada.

2.3.4.1. Poolpehme polster käetugedel ja seljatoel

Käetugede polsterdamise kasuks otsustasin pärast juhendajatega konsulteerimist: kuna varasemad jäljed viitasid polstri olemasolule käetugedel, otsustasin jätkata sama suunda. Polstripadja kujundamiseks lähtusin olemasolevast näidisest. Kinnitasin keskmise paksusega juteriide keskelt klambritega nr 8 käetoe keskossa, pikkuseks ca 130 mm. Kummalegi poole keskosast keerutasin meriheinast täidise, mitte rohkem kui 50 g heina ühele vorstikesele, mille keerasin jutekangasse ning klammerdasin saadud küllaltki kõva rullikese käetoe serva lähedale,

Pilt 11: Käetugede polsterdamine ja spooniparandused sarjale

maksimaalselt 2 mm kaugusele. Nii talitasin mõlema käetoega. Jälgisin, et jute oleks võimalikult pingul enne klammerdamist. Kinnitamise järgselt tegin kandiõmblused kummalegi

poolele käetoe serva, lisasin peale veidi tasanduskihti, mille katsin vatiiniga ja lõikasin peale mitkali, mille kinnitasin klambritega. Käetugedele sarnaseid polstreid oli teha keeruline ja see oli aeganõudev protsess, kuna nõudis palju sättimist. Oluline oli jälgida kumerate joonte sarnast kulgu ning polstri kõrgust.

Seljatoe polsterdamisel alustasin tugeva jutekanga klammerdamisega polstri jaoks tehtud faasiserva. Sellele klammerdasin igast servast sissepoole keskmise tihedusega jute, millesse asetasin sisse meriheina kimbud, nendele keerasin jute ümber ja kinnitasin tihedaks rulliks algul suurte nõõpnõeltega. Pärast ühtlustasin rulli prüüluga, sättisin nurgad korda ja õmblesin käsitsi

Pilt 12: Seljatoe polsterdamine

salapistega kinni. Nii moodustasin tugeva ja tiheda seljatoe polstrikandi. Polstri keskosa jaoks õmblesin tihiniidid, kinnitasin nende vahele paraja suurusega meriheina portsud, mille massi sõrmedega ühtlustasin. Heina katsin keskmise tihedusega jute kangaga ja kinnitasin heinarullile käsitsi pistetega. Seljatoe pehmendamiseks lisasin kihi vatti ja sättisin kohale mitkali, mille tõmbasin pingule polstri nõõpnõeltega ja hiljem klammerdasin kinni. Seljatoe tagumisele poolele klammerdasin tugevast papist välja lõigatud ja faasidesse sobiva tüki nii, et alustasin alumisest – sirgest servast, kinnitades esmalt faasiserva pealiskanga pahupidi ja alles seejärel klammerdasin kinni papi. Tekkis sirge ja korrektne serv. Seejärel klammerdasin kinni ülejäänud papi servad. Edasi lisasin enne pealiskangaga töö jätkamist pealiskanga ja papi vahele õhukese

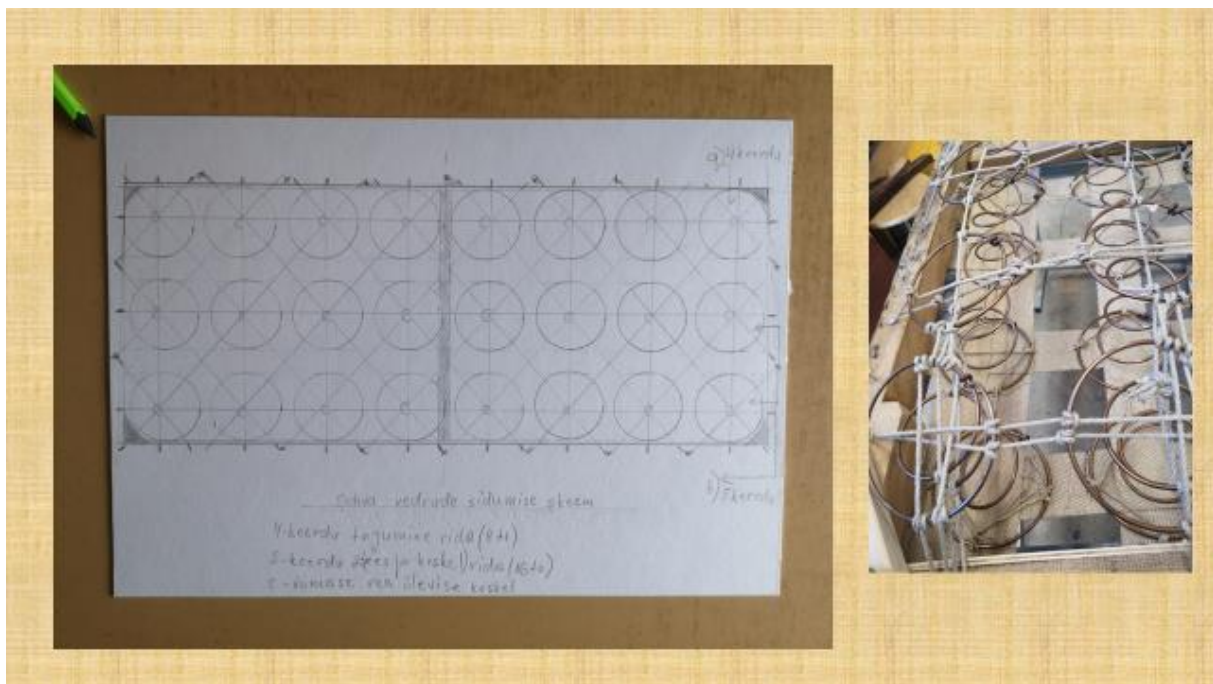
vatikihi, et papp katsudes ei kõmiseks. Klammerdasin materjalid faasi sisse nii, et alustasin keskelt pingutades ja liikusin külgede suunas.

2.3.4.2. Vedrupolster sohva istmeosal

Polstriosal alustasin **sadulavöö** paigaldamisega eest taha (esisarjalt seljatoe) suunas, tõmmates selle pingule abivahendiga, klammerdades teisest otsast kinni ja alles seejärel lõigates sadulavöö rullist lahti. Klambriid lõin omakorda kinni polstrinaeltega. Seejärel punusin rihmad vaheliti küljesuunal. Sadulavööde kinnitamisel arvestasin vedrude paigutamise, et rihmade ristumiskohal oleks sobiv koht vedrule. Eesisarjale panin juurde lisarea sadulavööd, kuna vedrud asetsevad kaarjalt ja paigutamisel vajalikus asendis ei oleks saanud sadulavööd piisavalt pingesse tõmmata.

Istmeosale paigaldasin kolm rida vedrusid, kokku 24, neist seljatoele lähemale nelja keeruga vedrud ning keskmisesse ja esimesse ritta kasutasin viie keeruga vedrusid. Algselt oli ese seotud 7-keeruga vedrudega, mida ei otsustanud järgida, kuna sohva polster peaks olema pigem madalpoolsemi, mitte väga kõrgeks üles ehitatud.

Järgmise etapina kinnitasin kahekordse linase nõõriga vedrud sadulavööle võrdsete vahedega. Iga vedru kinnitasin neljast kohast nn varesejala pistega (ei leidnud pistele paremat vastet). Seejärel lõin sarjapuusse vedrude sidumiseks naelad, sidusin vedrud vedrude sidumise nõõriga seasõra sõlmedega läbivalt kinni. Erisuseks toolide vedrude sidumisel oli asjaolu, et pärast eest taha sidumisega lõpetamist alustasin sohva puhul külgsarjade suunas sidumist keskjoonelt külgede suunda liikudes, mitte ühest servast teisele e liikudes. Veel - vedrud tõmbasin madalaks nn kahekihiliselt sidudes, mitte ainult ühest kihist nagu toolidel. Viimase sidumisega tõmbasin vedrud püstjasse asendisse diagonaalsidumisega, viimasel diagonaalreal kasutasin iga vedru sõlmede kinnitamiseks keskel üleviset. Seejärel lõin polstrinaelad kõvasti polstrihaamriga sarjapuu külge kinni.

Pilt 13: Vedrude sidumise skeem ja risti sidumine

Seejärel klammerdasin sarjadele peale vedrude kaitseks-katteks paksu kotiriide ja kinnitasin iga vedru kotiriidele kinni kolmest kohast varesejala pistega (vt ka joonis 9). Järgmiseks lõin sisse polstri abinaelad iga sarjapuu ülemise serva küljele. Edasi kinnitasin sohva istmeosale polsterdamise tihiniidid meriheina/polstripadja paigal hoidmiseks, lisasin meriheina ühtlaselt kogu polstriosa, lõikasin katteks välja õhukese jutekanga paraja ülekatte varuga, ca 15 cm igalt küljelt, kinnitasin selle üle meriheina padja abinaelte külge ja ühtlustasin täidise prüüliga korralikult läbi sorkides ning vajutuse all hoides 2 ööpäeva. Joonistasin kangale märgised läbiõmbluse kohtadega nii, et õmblus ei jääks vedrude külge rohkem kui jutele kinnitatud ülemist spiraali pidi umbes 4-6 cm pikkuste pistetega. Pingutasin nõõri tugevalt. Siis õmblesin polstri padja keskelt läbi kolmest kohast ristkülikukujuliselt topeltpitsi nõelaga. Arvestasin, et läbiõmblust tehes ei läbiks nõel rohkem kui ühte vedrukeerdu. Järgmisena avasin tuginaelad, lisasin servadesse juurde meriheina kihi, kinnitasin jutekanga naeladega, ühtlustasin heina prüüliga. Kui serv oli piisavalt tugev, tegin prooviistumise. Siis eemaldasid abinaelad ja klammerdasin polstripadja külgedelt kinni ja asusin õmblema servakanti. Esimese ringi õmblesin läbi kõigist servadest (nurgad jätsin välja), teise ringina läbisin küljed ja sohva esirea. Kolmanda läbiõmbluse tegin pika polstrinõelaga esiosale diagonaalpistetega. Niitide pingutamiseks kasutasin prüüli, kerides niidi ümber abivahendi ja tõmmates enda suunas tugevalt. Pidevalt kontrollisin prüüliga õmbluseid, et kant jookseks sohva istmeosa sarjaga paralleelselt: poleks liiga ette ulatuv ega taha jääv. Seejärel tegin istmepadja diagonaalsuunas

läbiõmblemise külgedelt ja eest. Nurkade kinnitamiseks tegin eraldi pisted. Polstri põhiosa sai valmis.

Seejärel jätkasin tasanduskihi peale panekuga: kinnitasin polstri põhiosa peale siksakis

Pilt 14: Sohva istmeosa polsterdamine

tihiniidid, et jagada isteosale ühtlaselt laiali kihi meriheina. Tasanduskiht ei tohi polstrit kõrgendada ja selle mõte oli polstripadja pealt ühtlustamine, et ei oleks tunda lohke ega muhke, mis võivad tekkida polstripadja läbi õmblemisest. Järgmises etapis asetasin peale sohva istmeosa kuju järgi mõõtu lõigatud ning servadest õhendatud vatiinikihi ja sellele omakorda mitkali kanga, mille kinnitasin tugevate nõõpnõeltega polstrikandile võimalikult pingesse. Mitkali silusin enne lõplikku kinnitamist mitu korda, et ühtlustada parandust vajavad ebataasused ja täitmist vajavad lohud. Pärast mõningast seismist pingutasin veel korra mitkali ja kinnitasin klambritega, alustades tagasarjast. Seejärel liikusin ette keskossa, külgede keskossa. Enne mitkali lõplikku kinnitamist fikseerisin nurgad sisselõigetega esi- ja tagajalgadel, seejärel klammerdasin kogu mitkali. Nurgad voltisin korralikult mitkaliga ja tõmbasin hoolega pingesse, et ei ilmuks volte ega kortse.

Edasi hakkasin pealiskangast mustrisse sättima, et leida sobiv koht kanga lõikamiseks. Arvestada tuli kogu eseme katet – kuidas sobitub kangas seljatoele, missugune osa mustrist sättida käetugedele. Püüdsin valitud kangast mustrisse seada nii, et tekiks rahulik ja voogav üldmulje. Istmeosa kangaga katmist alustasin tagumise poole keskosast, liikudes seejärel ette.

Nii katsin kogu sohva laiuse, jättes nurgad umbes 15 cm ulatusest vabaks. Need sättisin paika viimasena. Ilupaela liimimisel sättisin selle nurga alla, et ei jääks täisnurkseid ülekatteid. Alustamis- ja lõpetamiskohad püüdsin jätta varjulistesse kohtadesse, mis silma ei torkaks: näiteks käetugedel sisekülgede tagumisse poolde, istmeosal seljatoepoolsesse nurka.

Pilt 15: Pealiskanga paika sättimine

Kangas on soetatud Lipi-Lapi äri e-poest: www.lipilapi.ee, ilupael Sohvameistri poest Tartus. Ilupaela kinnitamiseks kasutasin universaalliimi Moment (geel).

Restaureeritud juugendlik sohva sai valmis, omanik saab kaasa kasutus-ja hooldusjuhendi (vt ptk 2.3.6).

Kasutatud töövahendid ja materjal: sadulavöö, 4 ja 5-keeruga vedrud, vedrude sidumise nöör, linane nöör läbiõmblusteks, topeltpits, polstrinõelad, prüül, merihein, valge vatt, paks, keskmine ja õhuke jutekangas, mitkal, pealisriie, ilupael, polstrinaelad, abinaelad, klambrid, klambriemaldaja, polstrihaamer, klambripüstol, pingutaja.

Pilt 16: Restaureeritud juugendstiilis sohva eest

Pilt 17: Restaureeritud juugendstiilis sohva tagant ja külgsaates

2.3.5. Kulutabel juugendliku sohva restaureerimise kohta

	Teostatav töö	Aeg (h)	Hind (EUR)	Materjalid, töövahendid	Kogus	Hind (EUR)
Ettevalmistus	Eseme seisundi hindamine, mõõtmine,	1	6	Pliiats, paber, mõõdulint, nihik,		

	pildistamine, kirjeldamine			nurgik, joonlaud, telefon		
Puidutöö	1. Raami tugevdamine puidutikkude liimimise teel vanadesse polstriaukudesse.	2	12	Grilltikud, kondiliim	1 pk	3
	2. Eskiisi tegemine jalale olemasoleva terve jala baasil	0,5	3	Pliiats, nurgik, nihik, papitükk	1tk	2,7
	3. Jalaproteesi välja saagimine kasest, mõõtu lõikamine, liimimine murdunud kohale (diagonaalse tükina), kinnitamine rakise abil pitskruvidega. Hiljem siledaks lihvimine.	4	30	kasepuit, kondiliim, lintsaag, lihvpaper, pitskruvid		10
	4. Sohva seljatoele sobivas toonis parandustüki leidmine kasepuidust, selle mõõtu lõikamine ja kohale liimimine, kinnitamine pitskruvidega, mõõtu lihvimine.	1	10	kasepuidu tükike, kondiliim, peitlid, pitskruvid, lihvpaper		1
	5. Tapiparanduste tegemine	3	30	Kasepuit, kondiliim, peitlid, lintsaag, pitskruvid, lihvpaper, tapipuur		2
	6. Kasest spoonitükkide panek detailide ühenduskohtadesse, eesmärgiga prao täitmine.	2	10	Spooniribad, kondiliim		1
	7. Uute polstriklotside ja nurgaklotside välja lõikamine kaseplangust, nende liimimine ja kruvimine sari nurkadesse.	2	20	Kasepuit, ketassaag, lintsaag, kondiliim, akutrell, puidukruvid		5
	8. Lahtiste spoonitükkide kinni liimimine, puudevate spoonitükkide			Kase spooniribad, skalpell, kondiliim, pitskruvid, rakis		

	asemele uute liimimine küljesarja.	3	10			1
Puhastus	1. Sohva kuivpuhastamine tolmust suruõhuga, kuiva lapiga pühkimine. 2. Niiske, denatureeritud piiritusse kastetud lapiga puidupinna puhastamine, selle kohene järelkuivatamine kuiva puhta lapiga.	2,5	3	Suruõhusüsteem, lapp		
		2	12	Denatureeritud piiritus, puhas lapp	1 l	6
Viimistlus	1. Vana viimistluse määramine 2. Sohva uus viimistlus: algul peitsimine siis musta šellaklakiga (5 kihti), ja seejärel vahatamine	1	10	Vaatlus, piirituse katse	0,1 l	0,3
		4	40	Denatureeritud piiritus, šellakihelbed	0,5 l 50 g	3 3
Polstritöö	1. Vana katteriide ja täidismaterjali eemaldamine, vedrude lahti lõikamine ja eemaldamine, naelade välja tõmbamine. 2. Uute vedrude jaoks sadulavöö rihmade kinnitamine raamile, pingutamine. 3. Vedrude alumise keeru kinnitamine 4 kohast sadulavööle. 4. Naelade löömine vedrude sidumiseks. 5. Vedrude sidumine. 6. Tiheda jutekanga klammerdamine üle vedrude raamile. 7. Vedrude ülemise keeru kinnitamine nn varesepistega riidele 3 kohast.	2	20	Sõrg, tangid, haamer, näpitsad, käärid, kile	1 m	3
		5	15	Sadulavöö, pingutaja, käärid, klammerdaja, naelad	15m	15
		2,5	15	16 tk viiekeeruga vedru, 8 tk nelja keeruga vedru, tamsa nõör	24 tk	62,24
		0,5	5	Polstrinaelad		
		7	30	Vedrunõör	2 rl	22
		0,5	5	Tamsa Tihe jutekangas		
		1	10	Nõör (linane, vahatatud) Nõör, kotinõel		

	8. Juteriidele tihiniitide õmblemine meriheina kinnitamiseks.	0,5	5	tamsa		
	9. Abinaelte löömine karkassile.	0,5	2	Polstrinaelad		
	10. Meriheina kinnitus ühtlase kihina vedrudele.	1	10	Polstrinaelad, haamer	7 kg	49
	11. Heina katmine hõreda jutekangaga.	1	6	Hõre jutekangas	3 m ²	5
	12. Meriheina padja läbi õmblemine keskelt äärte suunas. Äärtesse lisada heina juurde, ühtlustada.	2	20	Topeltpits nõel, tamsa		
	13. Abinaelte eemaldamine. Jute klammerdamine.	0,5	5	Klambripüstol, klambrid,		
		1	10	Prüül, topeltpits nõel, niit, nõel		
	14. Istmepõhja servakandi õmblemine läbi meriheina kõvera nõelaga.	3	26	Merihein		
	15. Täitekihi jaoks aasade õmblemine. Täitekihiks võetud merihein	3	5			
	17. Kihi ühtlustamine ja vatiga katmine.	1	20	Valge vatt	1m	2,5
	18. Vatile aluskanga mitkali välja lõikamine, selle tugevalt sohvale pingutamine ja kinni klammerdamine.	3	20	Mitkal, käärid, klambripüstol, klambrid, klambri eemaldaja	4,7 m ²	7,5
	19. Pealisriide juurde- lõikus sohvamõõtude alusel.	3	20	Pealiskangas	1,7 jm	40,80
	20. Pealisriide pingutamine ja kinni klammerdamine, ilupaela liimiga kinnitamine.	3	15	Klambrid, klambripüstol, ilupael, kontaktliim	2 jm 1 prk	3,2 18
		2	25			
KULUD KOKKU:		72	505			264,74

2.3.6. Juugendstiilis sohva kasutus- ja hooldusjuhend

Vana antiikmööbel on väga väärtuslik, restaureeritud vana mööblit tuleb hoida ja hooldada õigesti, et see peaks vastu. Seetõttu on mõistlik järgida hooldamistingimusi. Juugendstiilis sohvad igapäevaselt kasutades palun järgida eseme sihtotstarbelist kasutamist: mitte kõõluda sohvad, hüpatada selle istmeosal ega ronida mööda käepidemeid. See võib kahjustada last või on oht õnnetustele!

Restaureeritud vanamööblit saab siseruumides kasutada, soovitatavalt varjatuna otsese päikesevalguse eest, et hoida eseme viimistlust võimalikult kaua värskena. UV-kiirgus kahjustab puitu ja ka kangast. Samuti ei tohi eset hoida liigse kuiva ega ka niiskuse käes. Ideaalis võiks vanamööblit hoida aastaringselt sarnastes tingimustes (umbes 21 kraadi Celsiust), millel on stabiilne õhuniiskus ja mis jääb talvel umbes 35-40% vahemikku, suvel umbes 55%. Liigne niiskus ja õhuniiskuse suur muutumine rikub antiikmööblit ja vähendab selle väärtust.

Kui vana mööbel asub ruumis, kus õhuniiskus ei ole stabiilne, siis tasub paigaldada vastavad seadmed, mis hoiavad õhuniiskuse stabiilsena.

Korda tehtud antiikmööbel vajab regulaarset hooldamist. Šellakiga lakitud pindadelt pühi tolmu kuiva puhta lapiga, et pinda mitte liigselt kriimustada. Ära kasuta erinevaid pihustatavaid ja pritsitavaid keemilisi vahendeid pinna puhastuseks. Istmeosa polstripinna puhastamiseks sobib puhas lapp ja destilleeritud vesi: õrnalt pühkides saab plekid üldjuhul eemaldada. Vahatatud pinda saab uue kihiga vahatada, see värskendab ja toidab puitu.

Šellaklakiga kaetud mööbliesemetele ei tohi asetada kuuma, niisket/märja tassi/klaasi/pokaali jne esemeid, mis on kokku puutunud vee, kohvi või alkoholiga. Veekahjustuste (nähtavad valged laigud lakil) eemaldamiseks kasuta piirituse, linaõli ja tärpentini segu (vahekorras 1:1:1). Kanna segu lapiga plekile ja hõõru fooniga soojendades, kuni plekk kaob. NB! Poleeritud pinna puhul seda meetodit kasutada ei saa! Konsultatsiooni/nõu saamiseks on soovitatav pöörduda mööblirestauraatori poole!

Suuremateks parandustöödeks kasuta antiikmööblile mõeldud vahendeid (vahapulk, šellaklakk). Väiksemaid pragusid saab täita vahapulga. Prao ümbruse võib eseme kaitsmiseks katta õrna teibiga (poes müüdav roosas toonis teip). Vali mööbliga sobiv õiget tooni vahapulk, soojenda seda veidi näpuvahel ja suru tugevalt prakku. Ülejäänud vaha eemalda.

Edaspidi võib eset soovi korral šellaklaki kihiga üle lakkida, et pinda värskendada. Kasutusjäljed saab parandada kas piirituspõhise viltpliiatsiga või sobivas toonis vahapulgaga.

Eseme pakkimisel kasutada šellakit/vahakihti mitte kahjustavat puuvillast riidet, mis on otstarbekas pakendada omakorda pakkekilesse või ümbritseda papikihiga, kuna viimistluskiht ei talu sademeid. Jalad kata kaitsva vatiinikihiga enne kiletamist, papikihti ja maalriteibiga kinni tõmbamist.

Pilt 18: Transpordiks pakendatud šellaklakiga viimistletud tool

Transpordiks tuleb ese kinnitada autosse nii, et see ei liiguks sõidu ajal ega hõõrduks vastu kõva pinda. Soovitavalt kasutada mööbli kinnitamiseks turvavööd või koormarihma.

Transporditud eseme ümbert eemaldada kilepakendi kiht koheselt, kuna soojus ei mõju kattelakile hästi ja kahjustab siledat pinda, mis on kilega kokku puutes.

Pilt 19: Transpordiootel vahatatud järi

3. OMANDATUD KOMPETENTSID

Omandatud kompetentsid on eelduseks mööblirestauraator tase 5 omandamiseks puidu käsitsitöötlemise ja puidu säilitamise osakompetentsina. Siia kogusin ülevaate töödest, mida on tehtud puiduparanduses.

3.1. PUIDU LÕIKETÖÖTLEMINE

Selles peatükis annan ülevaate tehtud parandustöödest erinevatele töös olnud esemetele, alates väikestest plommiparandustest sirmidel kuni keerukamate töödeni klassitsistlikus stiilis toolil.

3.1.1. Plommid ja väikesed puiduparandused

Puiduparandusi on tehtud mitmetel esemetel. Näitena toon siin ära kahele sirmile tehtud tapiparandused ning väiksemad parandustööd, mis on tekkinud varasemast kasutamisest.

Pilt 20: Tapikeele tegemine sirmi murdunud tapile

Plommide tegemine kahjustatud kohtadele: peiteldasin valmis pesad, kuhu paigutasin sobivast puidust ja õige mõõduga plommid, liimisin need kinni Titebond liimiga ning ühtlustasin algselt peitliga, seejärel lihvpaberiga pinna.

Pilt 21: Sirmi naelakahjustuse parandamine

Sirmile tehtud väiksem puiduparandus oli jätkuks kahe hooletult sisse löödud naela väljatõmbamisele, jäädes nii teist sirmikorpuse osa lõhkuma.

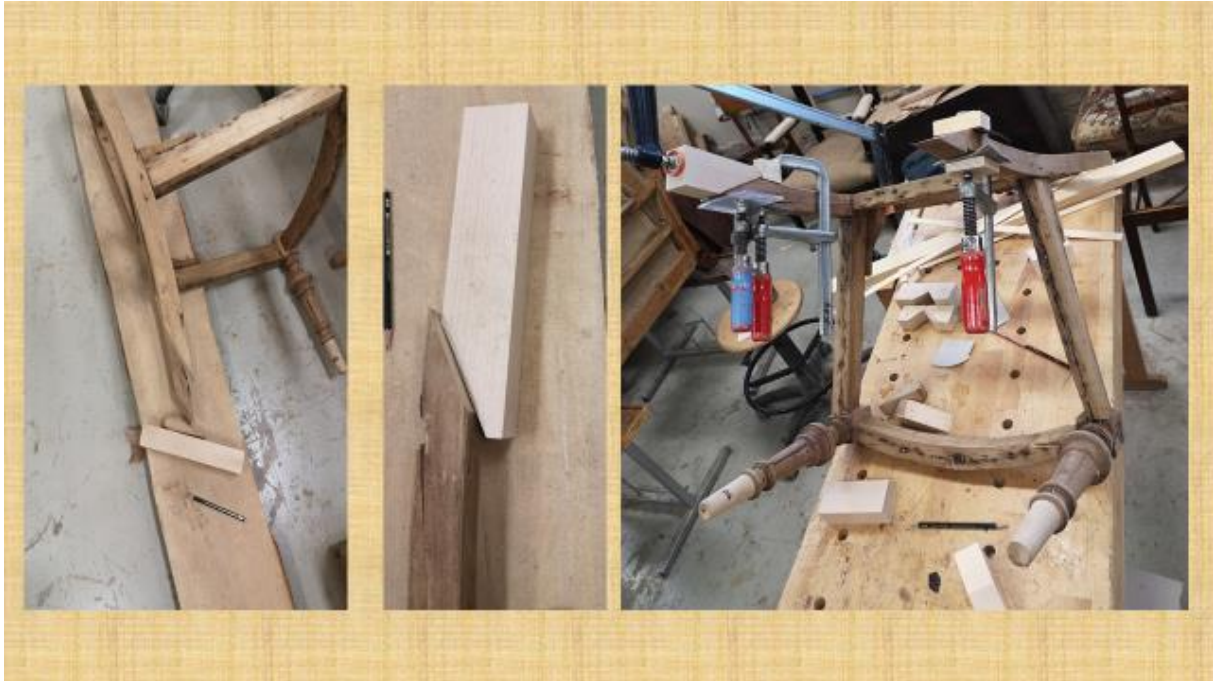

Pilt 22: Sirmi nr 2 puiduparanduste tegemine

Teisele sirmile (nr 2) sai tehtud tapid ning kaseplangu jupist välja saetud uus detail puuduva ülaosa kaarele.

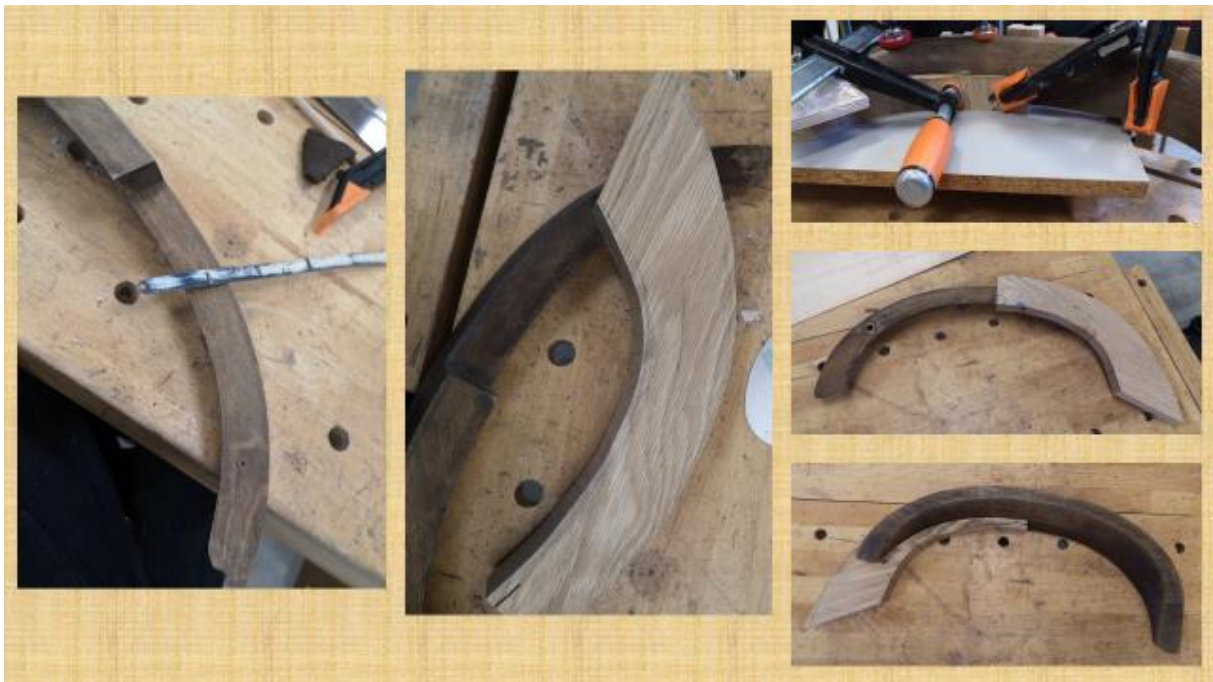
3.1.2. Proteesimine

Mitmele esemele on õpingute ajal tehtud jalaprotees seoses puidukahjustusega. Ühe historitsistliku tooli tagajalad said omale uued proteesid kahjurite tegutsemise tagajärjel. Esijalalad said treiproteesid. Ülevaatic pilt all (vt pilt 23).

Pilt 23: historistsliku tooli jalgade proteesimine ja paika liimimine

Järgmine proteesimine on tehtud tammepuidust XX sajandi 30. aastatest pärit funkstiilis kirjutuslaua tooli seljatoele, kus puudus üks detail. Piltidel 24 ja 25 on ülevaade tehtud proteesimistööst. Töö oli keerukas, kuna protees oli kumera kujuga ning selle töötlemine käsitsi ja masinatega oli aja ja töökulukas.

Pilt 24: Funkstiilis tammepuust kirjutuslaua tooli välja saetud puuduoleva detaili paika liimimine

3.1.3. Uute detailide ning koopiade masin- ja käsitsitöötlemine

Funktsionalistliku tooli puuduolevat leeniosa oli raske valmistada, sest tegu oli materjalikuluka kumera pinnaga, mille vormimine oli keerukas. Kasutasin formaatsaage, ketas- ja lintlihvimisemasinat, peitlit ning kammi ja papist šablooni, et käetugi omandaks õige vormi ja kuju. Detaili paika liimimine ja kuivama fikseerimine nõudis keerulise konstruktsiooni välja mõtlemist. Kasutatud sai nii pitskruve, klotse kui ka koormarihma rakisena.

Pilt 25: Funkstiilis tooli vormilõigatud detaili ühendamise detailidega

Järgmise eseme restaureerimisega on tehtud mitu erineva kompetentsi tõendamise töid. Minuni jõudis see tool koos paarilisega hr Raasukese põhjatust varasalvest. Vähem tööd vajav eseme oli minu 4. taseme lõputööks. Põhjus ei olnud töö keerukuses vaid materjali hankimises.

Neohistoritsistlikus stiilis euroopa pähklist valmistatud tooli restaureerimist alustasin kohe, kui õnnestus materjali hankida. Tallinnas tegutsevast ettevõttest Stragendo (www.stragendo.ee) õnnestus käesoleva aasta talvel Ukraina päritolu puitu saada. Müüja sõnutsi on euroopa pähkel sortimendis 2024. aastast. Soetasin lamellidest kokku liimitud puidupruusid. Saematerjali jne toormaterjali sissetoomine väljastpoolt EL riike töötlemata kujul ei ole müüja sõnul lubatud.

Nagu pildiseerialt nähtub (vt pilt 26), oli toolist alles üsna vähe: vasak esijalg, tagumised jalad koos liimitud taga- ja küljesarjadega ning parempoolne seljatoe piit, millel olid

puidukahjustused. Puudusid seljatoel poolskulpturaalses puidulõiketehnikas trofee ja tooli krooniosa. Juurde oli vaja treida parem esijalg ja vasakpoolne seljatoe piit, kaks nuppu. Samuti tuli valmistada kahest puiduliigist koosnev kumera joonega esisari.

Mul on väga kahju, et kohe sügisel ei saanud tooli restaureerima asuda. Nüüd jäi töö paraku pooleli.

Pilt 26: Neohistoritsistlik salongitool algasel kujul

Puidutöödest parandasin pähklitooli tagajalga, plommides lahti löönud puidukillu tagajala alumisel otsal. Selle töö tegemisel kasutasin rakisena kombineeritult tugevat teipi ja ratta sisekummist lõigatud kummiriba. Puiduosa lõikasin pärast liimimist peitliga mõõtu ning saagisin pikkusesse jaapani saega.

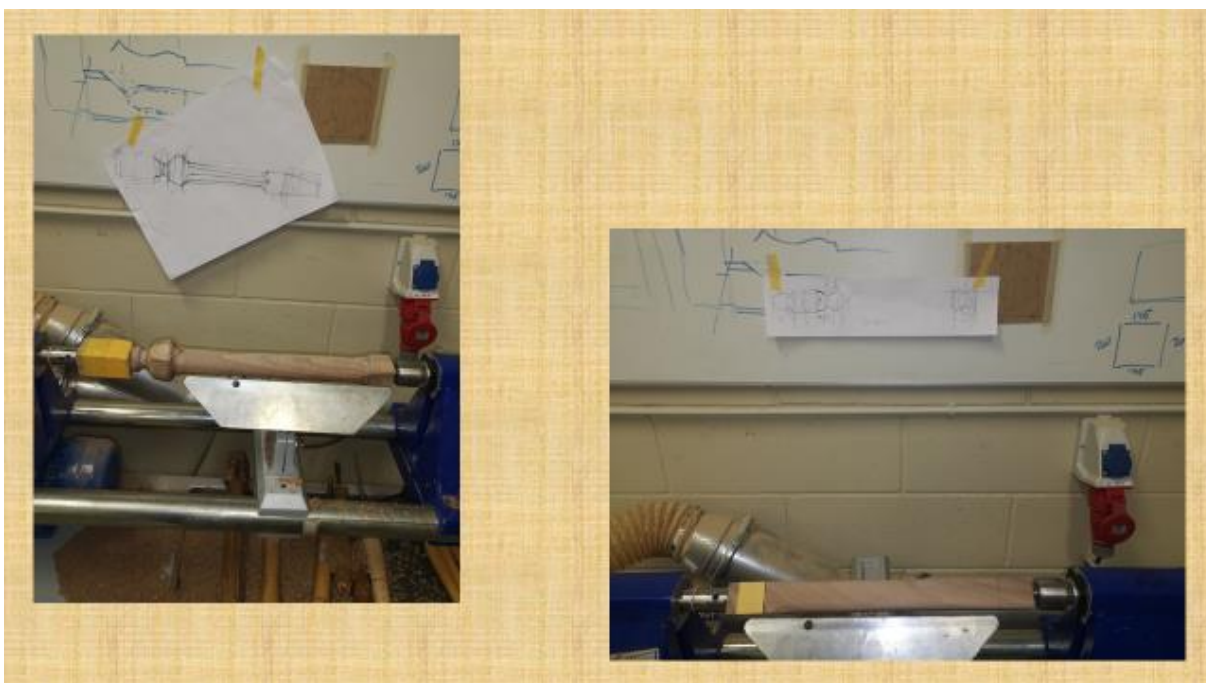
Edasi eemaldasin toolilt „parandusdetailid“ - esisarjana kasutuses olnud puidutüki ja kolmepulgatoolilt laenatud parema esijala (vt pilt 26) ning asusin detaile mõõtma ja märgistama, et arvutada välja ligikaudne materjalivajadus. Arvestasin sisse ka kadude kulud, mis lähevad maha liimides-saagides.

Pärast euroopa pähklipuidu ostmist alustasin vajalike liimimistöödega: jala treimiseks liimisin klotsi treitavale pinnale, samuti liimisin trofee jaoks kokku lamelist ribad, kujundasin krooniosa tarbeks vajaliku skeemi puidust ning asusin kombineerima esisarja jaoks vajalikku puitu: esmalt kasest sarja sisemine pool koos keeltappidega. Selle saagisin mõõtu ja seejärel saagisin kumera pinna järgi mõõtu ka pähklipuidu, kasutades alusena kaske.

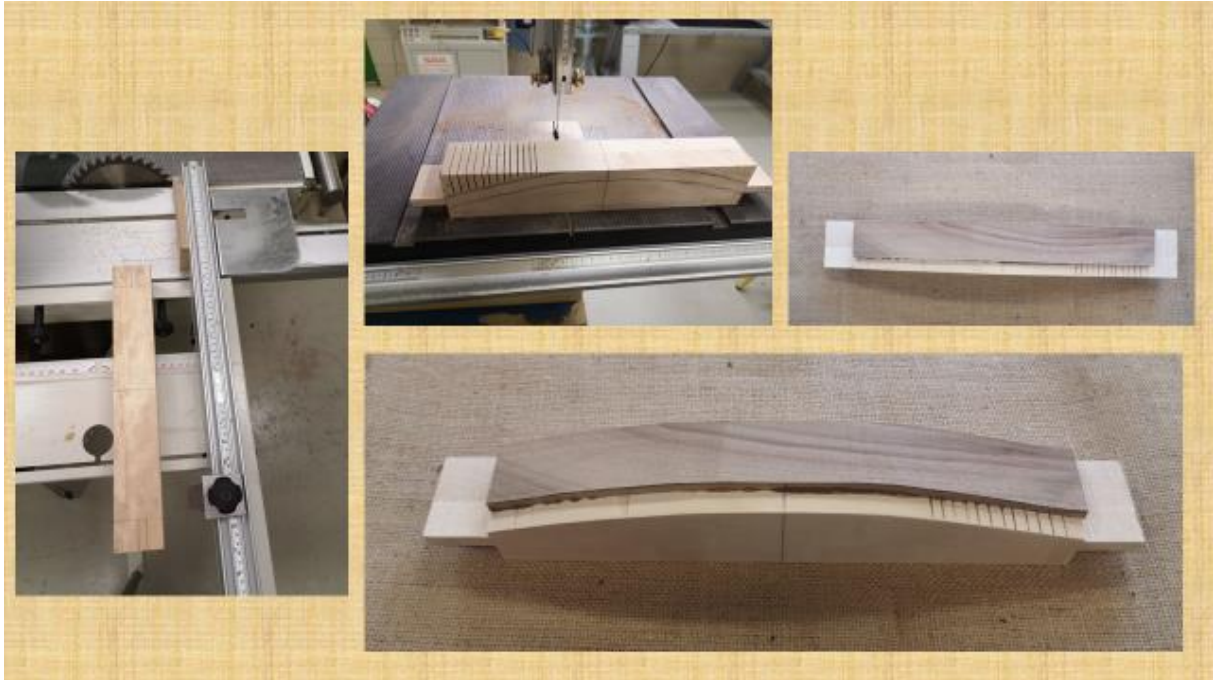
Pilt 27: puidu mõõtu arvestamine/lõikamine/ liimimine ja esijala treimine

Lühikese ajaga tegin valmis treidetailid: nii esijala, seljatoe piida kui ka mõlemad puuduvad piitadele kinnituvad otsanupud.

Pilt 28: esijala ja tagumise piida treimistööd eskiisi alusel

Kokku sai liimitud esisari (kasepuit pluss pähkel), antud sarjale väliskuju, tehtud keeltappidele keele osad. Sisekaar kasest on välja lõikamata, kuna puidulõige on esisarjal tegemata ning toekamat puidust detaili on kergem peiteldada.

Pilt 29: Formaat- ja lintsae kasutamine puidust detailide lõikamisel

Formaat- ja lintsael saagisin välja vajalikud detailid kasest, et saaks neid liimima hakata. Kuna pähklitooli sarjad on kasest, tegin esisarja samast puiduliigist ning nagu näha originaalil, siis see on kaetud pähklikihiga. Seega tuli asuda ka pähklipuitu saagima. Võimalikult palju püüdsin kasutada masinaid tööprotsesside optimeerimisel.

Pilt 30: Trofeosa šabloonide võtmine, puidu vormi ettevalmistus lõikamiseks

Pilt 31: Seljatoe krooniosa kokku liimimine pähklipuidust

Seljaosal asetsev krooniosa on kõige enam küsimusi tekitav detail kogu tooli juures, kuna olmasoleval originaaltoolil seda täies ilus ja mõõdus säilinud ei ole. Kuna analoogi ei ole senini õnnestunud leida, jääb tool pooliku krooniga oma elu elama.

3.1.4. Puidulõiked

Samuti liimisin kokku vajaliku koguse materjali trofeeosa tarbeks, millele andsin pärast õige profiili välja puurimist - saagimist (jõhv- ja lintsaega) hõövli ja hiljem käsitsi lintlihvijaga vajalik kuju.

Alustatud sai puidulõiketöödega trofeel, samuti treitud detailidel. Valdavalt sai neid töid teostatud kodus õhtuti, koolivälisel ajal. Töö on ajamahukas, nägin seda oma kaasõpilastelt, kes tegid sarnase vormiga toolid oma lõputöödeks juba õppeaasta algusest alates.

Pilt 32: Tooli esijala puidulõiked

Toolid trofeekujulisele seljatoele tehtavad lõiked on erikujulised, pitsilised ja väga ajamahukad. Järgmisel joonisel (vt joonis 29) on ülevaade teostuse etappidest. Keskmisel pildil on näha jõhvsaega tehtud väljalõiked trofee seest, parempoolsel pildil on trofeeosa lintsaega vormi saetud ning tehtud osaliselt puidulõige.

Pilt 33: Seljatoe trofee puidulõike tegemine

Õppeprotsessi osad on kohustuslike ažuursete puidulõigete tegemine

Pilt 34: Ažuurne puidulõige kasest ja mahagonist

Samuti sai puidulõigete õppeprotsessi osana tehtud mahagonipuidust Tuudori roos

Pilt 35: Tudori roosi lõikamine

3.1.5. Puidu spoonimine ja rakiste tegemine

Spoonitöid sai tehtud päris mitmeid ja erinevast materjalist ning – tasapinnal. Järgmisel joonisel kujutatud funktsionalistlikus stiilis öökapi spoonimistö, kasutatud tamme- ja pähkljuurespoo. Tammespooi parandustüki puhul kasutatud siksak lõiget, et spoon sulanduks rohkem varasema materjaliga.

Pilt 36: Vineerimise proovitöö

Katkise vineerplaadiga klassikaline ümmargune neljajalgne taburet sai omale rahvuslikest motiividest inspireeritud vabatehnikas plaadi.

Pilt 37: Vineeritud tabureti katteplaat

Funktsionalistlikule öökapi tegin mitmeid spooniparandusi. Sakiline parandus sai lõigata eesmärgiga kujundada võimalikult silmapaistmatu parandus pärast pinna viimistlust.

Pilt 38: Funktsionalistlik öökapp spooniparandustega

Artdecolik väike järi oli kahjustatud koera poolt, kes oli jalad läbi närinud nii, et kaks jalga tuli uuendada ja spooniga katta. Samuti sai ehitatud **rakis spooni painutamiseks** jalgadele ja korrastatud ümar pähkli spooniga kaetud ümbrisvõru.

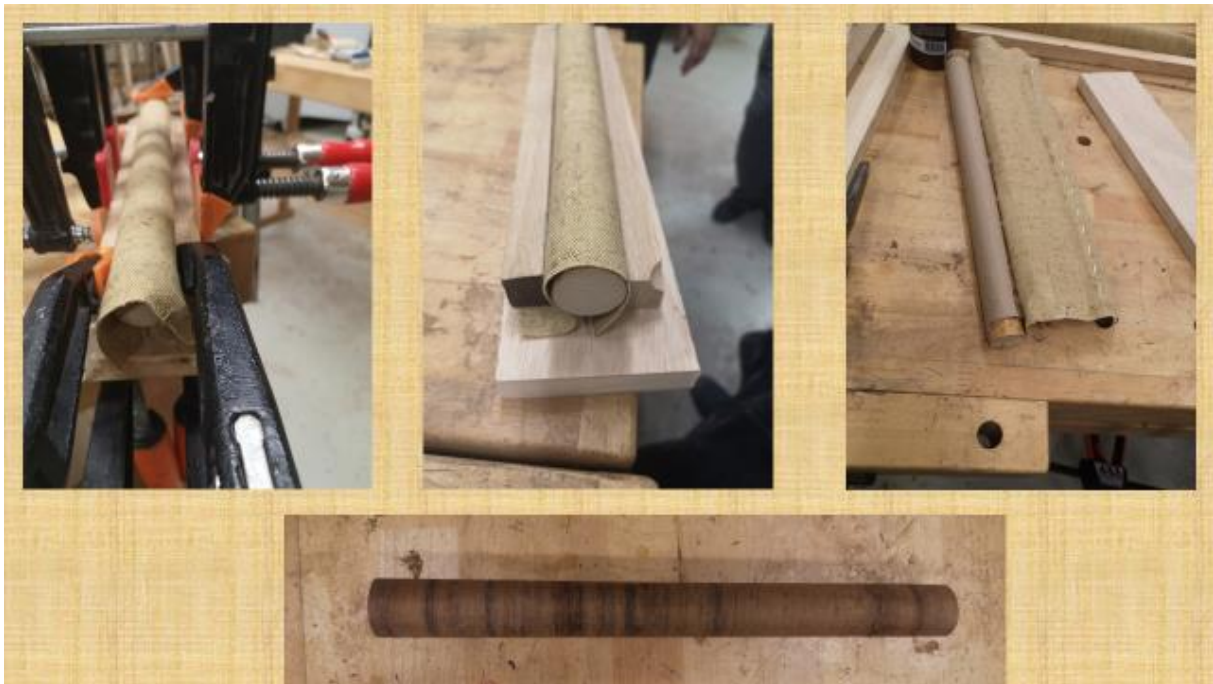
Pilt 39: Art deco stiilis järi spooniparandused kumer- ja ümarpinnal. Rakise näidis

Samuti sai tehtud koolis õppetööna kaks spoonipainutustööd poolümar- ja ümarliistule, luues selle tarbeks vastava rakise purjeriidedest ja puidupulkadest õppematerjali alusel, mille andis õpetaja Margus Sildre.

Pilt 40: Poolümarliistu rakise valmistamine, vineerimine ja selle kasutamine esemel

Ülemisel slaidil olev poolümarliist läks mahagonist peegliraami detailina kasutusse. Ümarliistu vineerimine (pilt 34) toimus proovitööna oskuste omandamise eesmärgil. Spooni painutamine oli keerukas protsess, kuna materjal kippus pragunema ja murduma enne lõplikku läbi niiskumist. Samuti kulges üsna vaevaliselt õige pinge saavutamine, et spoon korralikult liimuks ja present piisavalt pingul oleks.

Pilt 41: Ümarliistu vineerimine

Juugendlikul ümmargusel kohvilaual tegin jalaproteesi ning sarjaosal spoonitöid. Pind oli ebahütlane, osaliselt oli spoon lahti lõõnud, mõned tükid ka kadunud.

Puhastasin suruõhuga ja lihvpaberiga lahtise spooni aluse pinna nii palju kui see võimalik oli, liimisin spooni tagasi ja kinnitasin rakise pitskruvidega sarjale.

Pilt 42: Juugendliku kohvilaua jala proteesimine ja sarja spooniparandused kumeral pinnal

4. JUHENDAMISE JA NÕUSTAMISE ALUSED

Nimetatud õppemoodul on uus ja praktika koolis kaasõpilaste juhendamisel oli uus kogemus.

Mina käisin juhendamas neljanda taseme polstriõppe moodulit läbivaid õpilasi nende õppekava osa jooksul. Kogemus oli uudne, varasemat praktilise töö grupijuhendamist mul ei olnud. Püüdsin tähelepanu jagada eristusega kõigi vahel, õppijaid järgemööda nõustades ja juhendades. Olukord oli teinekord keeruline, kuna oma töödega oldi jõutud erinevatesse etappidesse. Osad tegid kooli proovitöid, teised juba päris esemeid.

Vajadusel kutsusin grupi kokku ja arutlesime, miks üht või teist operatsiooni on vajalik teatud viisil sooritada. Tuli ette ka töö korrigeerimise soovitamist, jällegi vajadust põhjendades. Minu arvates konflikte ei esinenud, saime kenasti hakkama.

Juhendamise teine osa seisnes viienda tasemeõppe nn kaaskollegidega läbiviidud arutelusid, nõuannete jagamisi ja vastastikuseid vestlusi ja kommunikatsiooni ühe või teise probleemkoha mõistlikuks lahendamiseks restaureerimistö käigus.

Tuli ette olukordi, kus palusin teistelt nõu ja abi õige lahenduse leidmiseks ning hetki, kus mind nõu saamiseks appi kutsuti.

Märksõnadeks olid arutelu, läbirääkimised, kitsaskohtade optimaalsed lahendusviisid.

Kokkuvõtteks leian, et kogemus oli huvitav ja uudne. Oma seisukohti pidin põhjendama.

5. ETTEVÕTLUS

Mina ettevõtjana tegev ei ole, kuid lähiajal on plaanis alustada ettevõtluseäri, kus kõrvaltegevusena alustan mööbli restaureerimisega. Ettevõtlusvormiks saab tõenäoliselt olema osaühing, kuna see on võrreldes mõne teise vormiga veidi riskivabam: ettevõtja ei vastuta äritegevuses kogu oma isikliku varaga. Suureks eeliseks on seegi, et alustamiseks on osakapitali nõue 2500.- EUR, mis on suhteliselt väike ning veel - ettevõttesse on võimalik panustada ka mitterahaliste vahenditega ning sissemaks ei pea olemas olema ettevõtte loomisel. Samuti saab tegevuskulud kanda ettevõtte kuludesse, mis on suur asi, kui peab alustades töövahendeid soetama.

Oma tulevase ettevõtte restaureerimise tegevuse põhieesmärk on inimtegevuse jalajälje väiksemaks muutmise: restaureeritud ese (omades mitmeid muid väärtusi) säästab loodust, toetab kultuuri ja tugevdab põlvkondadevahelisi ajaloolisi sidemeid, rääkimata isikupärase elukeskkonna loomisest.

Oma toodangu algseks sihtgrupiks pean põhitegevuse klientuuri, kellele tooteid tutvustades (esemed salongis, pildid seinal jmt), tutvus- ja sõpruskonna kaudu levivat informatsiooni ja sotsiaalmeedia erinevates kanalites enda tegevust reklaamides. Samuti on võimalik enda ettevõtte tegevust reklaamida ümbruskonnas – jättes arvutil kujundatud reklaame postkastidesse, parklas autodele, kaubanduskeskustes infot jagades.

Visiooniks on luua sadulsepa töökoda ca 50 – 70 m², kus saab laiendada restaureerimistegevust, pakkuda huvilistele koolitust – pinda esemete korrastamiseks juhendamiseks. Ma ei pea end kogemustega professionaaliks, kuid oman juba veidi kogemust ja saan lihtsamaid töid juhendada.

Probleemkohtadeks on tihe konkurents restaureerimisvaldkonnas, klientuuri ja tegevuskoha puudumine Tallinnas ning põhivara puudumine. Restaureerimiseks vajalikud tööriistad (nii puidu- kui sadulsepatööks vajalikud kvaliteetsed esemed) on õppeprotsessi ajal soetatud.

5.1. HINNAKALKULATSIOON JUUGENDLIKU SOHVA RESTAUREERIMIS- KULUDEST

Ese: vedrupolstriga juugendstiilis sohva restaureerimine

Restaureeritaval esemel tehtud uus käetoe detail puuduva asemele, puiduparandused sarjadele, veidi spooniparandusi sarjadele ja pandud uus vedrupolster istmeosale ning polsterdatud seljatugi ja käetoed. Hinna sisse on arvestatud püsi- ja muutuvkulud.

Restaureerimiskoht: väike stuudiopind 20 m², jagatud mitme inimese vahel

Tellija: Jaanika Tõnnisson

Teostaja: Karin Kuslap

Jrk nr	Kululiik/materjal	Ühik	Ühiku hind	Kogus	Kulu kokku (EUR, sh KM)
A	Muutuvkulu(Materjalikulu)				
	puit /kaseplank 25x100mm	tihumeeter	700.-	0,01	7.00
	kondiliim Titebond	liiter		0,237	9.72
	kasespooni tükid	-	-	-	-
	sadulavöö 60 mm	meeter	1.-	15,0	15.00
	sadulavöö naelad	kilo	7.-	1	7.00
	vedrud 5 keerdu	tükk	2.66	16	42.56
	vedrud 4 keerdu	tükk	2.46	8	19.68
	vedrusidumisnõör kanepist	kilo	22.-	2,0	44.00
	kandiõmblusnõör kanepist	kilo	18.-	1,0	18.00
	tihe jutekangas	meeter	3.90	1,4	5.46
	hõre jutekangas	meeter	2.60	2,6	6.76
	merihein	kilo	7.-	7,0	49.00
	valge vatt	meeter	3.30	2,6	8.58
	mitkal	meeter	3.80	2,0	7.60
	katterii	meeter	24.-	1,7	40.80
	ilupael	meeter	2.10	12,5	26.25
	vesipeits Herdins hele pähkel	tükk	2.60	0,3	0.86
	šellaklaki helbed	kilo	40.00	0,1	4.00
	denatureeritud piiritus	liiter	5.60	1,0	5.60
	lihvpaberid nr 120, 180, 360	meeter	1.-	1,0	1.00
	Muud pisikulud (pliiats, paber, klambrid, tootmiskadu jne)		30.00	1.0	30.00
	Muutuvkulud KOKKU				348.87
B	Püsikulud				
	Palgakulu/ tööjõukulu tunnitasu alusel *	tund	6.50	75	487.5

	Palgakulu	kuu			487.50
	Sotsiaalmaks 33 %	kuu			160.87
	Tööandja töötuskindlustusmaks 0,8 %	kuu			3.90
	Ettevõtte tööjõukulu kokku	kuu			652.27
	Ruumide rendikulu	kuu	200.00		200.00
	Kommunaalkulu (elekt, vesi, kanalisatsioon, küte)	kuu	150.00		150.00
	Kommunikatsioon (telefon, internet, reklaam)	kuu	200.00		200.00
	Seadmete, põhivara amortisatsioon**	kuu			
	Transpordi rent	kuu	100.-	1	100.00
	Püsikulud kokku				1302.27
C	KULUD KOKKU				1651.14

*tasu makstakse välja kord kuus **olenevalt seadmest /põhivarast 3-10 aastat

5.2. HINNAPAKKUMINE KLIENDILE

Hinnapakumine on näitlik õppevahend, tehtud lõputöö kuluandmetele tuginedes.

OÜ Kolm Kuuske

HINNAPAKKUMINE

JUUGENDSTIILIS SOHVA RESTAUREERIMISELE

Kuupäev: 06.06.2024

Saaja

Kehtib kuni: 30 päeva

Jaanika Tõnnisson

KIRJELDUS	KOGUS	HIND	KÄIBEMAKS 22%	SUMMA
Sohva täisrestaureerimine (sh uus viimistlus ja polstri vahetamine , restauraatorilt kangas)	1 tk	2015.34	403.06	2418.40
		HIND		2015.34
			Käibemaks 22%	403.06
		KOKKU EUR		2418.40

OÜ Kolm Kuuske

[Panga nimi]

Kuuselaane põik 123

Pangakonto nr: [IBAN]

Registrikood: 1107654

Kontaktandmed: telefon 55443322

e-post kolmkuuske@gmail.com

6. KOKKUVÕTE

Kooliaastad on andnud palju hindamatuid teoreetilisi ja praktilisi teadmisi ning oskusi kasutada tööriistu, milleks mul varasema kasutamise oskused ja kogemused puudusid.

Mul on hea meel selle üle, et sain omandatud teadmisi juhendajana jagada. See oli väga kasulik kogemus: enne info jagamist tuli enda jaoks kõik täpselt läbi mõelda.

Olen mööblirestaureerimise teekonnal astumas esimesi samme ning oma teadmisi, oskusi, vilumusi ega võimeid püüan mitte üle hinnata. Pigem olen ettevaatlik ja kaalutlev otsuste tegemisel, liikudes edasi tasa ja targu. Suhtun suure respektiga vanamööblisse ja selle restaureerimisel ei torma kohe tööriista haarama. Leian, et õppeperiood oli tempokas, kuid nii vastutusrikka eriala puhul võiks õpe olla pikem ja sisaldada endas nn selliõpet jätkuks kooli algteadmiste andmisele.

Portfolios esitatud tööd annavad ülevaate õppeprotsessis läbitud kompetentsidest ja omandatud töövõtetest ning restaureerimisoskustest. Koolis omandatud teadmised on heaks baasiks iseseisva restaureerimistegevuse alustamisele. Loodan, et õpitu abil saan anda oma panuse vanamööbli restaureerimise ja säilitamise teadvustamisele ning esemete taaskasutamisse võtmise protsessi ning arendan edasi baastadmisi ja saadud oskusi.

Täna väga oma õpetajaid targa nõu ja jõu eest sel õppimise keerukal teekonnal!

7. KASUTATUD ALLIKAD

1. **Eesti talutoolid (2023)**. Näituse kataloog. Tartu.
2. **Fahr-Becker, G (2007)**. Juugendstiil. Koolibri.
3. **Hakkala, S., Kukkakallio, E., Ylönen, E (2003)**. Traditsioonitruu polsterdamine.
4. Jackson, A, Day, D (2006). Puutöömeistri käsiraamat. TEA kirjastus.
5. **James, D (2022)**. Upholstery. A Complete Course. GMC Publications Ltd.
6. **Kermik, J (2018)**. Lutheri vabrik. Vineer ja mööbel. Eesti Arhitektuurimuuseum.
7. **Kodres, K (2001)**. Ilus maja, kaunis ruum. Prisma Print.
8. **Kuuskemaa, J (2012)**. Mööbel gootikast art déco'ni. Virumaa Muuseumide mööblikogu.
9. **Peil, M; Zupping, T (2014)**. Toast tuppa. Eesti linnakodu lugu. Tänapäev
10. **Poland, E, Ussisoo, T, Saral, E ja Iohannson, A (1910)**. Meie kodu. Tallinna Eesti Kirjastuseühistu. Tallinn.
11. **Pärtelpoeg, L (2005)**. Pööningul. Greif OÜ.
12. **Raal, M (2002)**. Vanamööbli visuaalse määramise meetodika ja praktilised võtted. Magistritöö. Eesti Kunstiakadeemia Restaureerimise teaduskond. Tallinn.
13. **Raal, M (2016)**. Mõisate kadunud hiilgus: Eestimaa mõisainterjöörade lugu.
14. **Sales Meyer, F (1927)**. Handbuch Der Ornamentik. E.A. Seemann in Leipzig.
15. **Vainküla, T., Pere, R (2012)**. Vana mööbel korda oma kätega.
16. **Veski, A (1962)**. Laudsepa ja mööbelsepa käsiraamat. Eesti riiklik kirjastus. Tallinn.
17. www.antiikmööbel.ee
18. www.muis.ee